

Zpráva o svobodě 2018

Téma třináctého ročníku Blatenského fotofestivalu nebylo v letošním osmičkovém roce třeba dlouho hledat. Pořadatelé měli záhy jasno. Vždyť co jiného univerzálně spojuje roky 1918, 1938, 1948 a 1968, jejichž více či méně kulatá výročí nelze letos opomenout, než hledání, nabývání a pozbývání svobody jako základní podmínky důstojné existence člověka ve společnosti. Svoboda – téma stejně prosté jako složité. Ačkoli zadání nebylo omezeno pouze na historický kontext ani upřesněno dalším výkladem, soubor prací více než třicítky amatérských i profesionálních fotografií vystavený v polovině září během víkendu na již notoricky známých místech Blatné přinesl mnohá překvapení.

Ti, kteří sledují tento festival dlouhodobě, dobře vědí, že autory hlavních výstav zvou do Blatné pořadatelé. Fotografové otevřené scény se pak přihlašují sami a ve zpracování tématu je jim ponechána naprostá volnost, a to jak v pojetí obsahu, tak i v použití fotografických technik. Vystavené kolekce však ukázaly, že téma svobody lze nejjednodušeji uchopit dokumentací opaku, tedy nesvobody – obě skupiny byly shodně ponejvíce zastoupeny černobílými dokumenty z okupace Československa vojsky Varšavské smlouvy v srpnu 1968, z přelomového roku 1989 a obnovy demokracie v devadesátých letech minulého století.

K těm nejhodnotnějším patřily soubory již nežijícího fotografa **Oldřicha Škáchy** věnované oběma obdobím, jak napovídají jejich lakonické názvy: *Srpen 1968*, *Václav Havel*. Právě fotografie ze srpnové okupace se díky jejich častému zveřejňování staly natolik známými, ba až ikonickými, že si je už mnozí ani nespojují s konkrétním autorem; taková je třeba fotografie mladých Pražanů nesoucích zakrvavenou československou státní vlajku. S Václavem Havlem se Oldřich Škácha seznámil prostřednictvím Pavla Kohouta v sedmdesátých letech a od té doby nevtíravě a neokázale dokumentoval veškeré dění kolem někdejšího disidenta, posléze prezidenta i obyčejného občana Havla. Oba soubory do Blatné záslužně zapůjčila **Knihovna Václava Havla**.

Liberecká škola fotografie obohatila zpětné vnímání srpnové okupace v mimopražských oblastech o soubor historických fotografií, které v průběhu těchto dramatických událostí nasníмали běžní občané Liberce. Přiložené výstřižky z novin a popisky k některým fotografiím ještě zvýraznily fakt, že rozhodně nešlo o přátelskou pomoc spojeneckých vojsk, jak se ideologové komunismu a vazalové sovětské velmoci snažili namluvit veřejnosti.

Fotografie dokumentující šed', nesvobodu a duchovní bídu následujících normalizačních roků byly již v Blatné v minulosti vystavovány. **Josef Moucha** – dobře známý svými fotkami a přednáškami z předchozích ročníků – přispěl výběrem z knižně publikovaného souboru *Válka za studena*, dokumentujícího všední dny vojáků ve výkonu základní vojenské služby v Československé lidové armádě.

Svůj soukromý archiv provětrala i fotografka **Renáta Süsová**, která do Blatné přivezla soubor *Vzpomínka na listopad 89*. Stejně – a obzvláště radostně – zavzpomínala i **Kamila Berndorffová** na první oficiální návštěvu prezidenta Václava Havla v Blatné, který tehdy přijal pozvání místního Občanského fóra, mezi jehož zakládající členy patřila i ona sama.

Zcela aktuálním souborem s názvem *Jsme tady* dokumentujícím pražské protibabišovské demonstrace připomněla **Jana Hunterová**, fotografka, kurátorka,

experimentální filmařka a historička umění, že svoboda nikdy není vybojována definitivně a napořád. Jednu z pouhých dvou konceptuálních instalací představovala barevná smyčka Daniela Hustáka s názvem *Země česká, domov můj*, ironicky pracující se symboly české státnosti – vlajkou a hymnou – upozorňující na nechvalně známou českou vykutálenost ve vztahu k zákonodárství zviditelněnou při nedávné billboardové aféře.

Pozoruhodné je, že ani jeden z vystavených souborů dokumentujících historii naší republiky se nedotknul vzniku Československa, okupace v roce 1938, nebo únorových událostí roku 1948. Že by tohle už pro současníky byla historie vpravdě knižní...?

Vrcholný soubor velkoformátových černobílých snímků, které formálně snad také můžeme vnímat jako historické dokumenty, představil v Blatné významný český portrétní a dokumentární fotograf-světoběžník **Antonín Kratochvíl**, jenž je doma v New Yorku stejně jako v Praze. Vystavený soubor měl původní premiéru před dvěma roky v Tel Avivu na festivalu *Zakázané prostory*. Snímky pořizované v rozmezí mnoha let v Bolívii, Venezuele, Iráku, Černobyli i na africkém kontinentu dokumentují válečné konflikty, panující diktatury, ekologickou katastrofu, či epidemii AIDS – jsou však především jedinečnými uměleckými artefakty s hlubokou emocionální výpovědí o utrpení lidí. Také Kratochvílova přednáška o způsobu jeho fotografické práce potvrdila, že za hradbou obhroublých slov se skrývá citlivý a zranitelný člověk, který viděl a prožil až příliš mnoho.

Volněji a subjektivněji pojednaly zadané téma fotografky-matky. Hned tři zdařilé soubory **Simony Kala**, **Martiny Grmolenské** a **Andrey Kalové**, každý vytvořený jinou fotografickou technikou, evokovaly svobodné nakládání s realitou ve hrách jejich malých dětí. Pod dojmy viděného se člověk nemohl ubránit povzdechnutím, že tohle šťastné období, ke kterému se v dospělosti všichni tak rádi v duchu stále vracíme, je až příliš krátké, ba s rozvojem současných komunikačních technologií a toporného českého vzdělávacího systému čím dál kratší...

Množství autorů otevřené scény vyjádřilo pojem svobody způsobem nejuniverzálnějším a zároveň nejprivátnějším jako osobní, vnitřní svobodu duševní a citovou. Už jen názvy jejich fotografických souborů jsou vypovídající: *Mezi vzpomínkami* (**Anna Benešová**), *Sen o snu* (**Lucie Čejková**), *Tajný výlet* (**Dagmar Skořepová**) a některé další. Doslova omračující byl příspěvek **Libuše Jarcovjácové**, fotografky poválečné generace, nositelky významného ocenění Osobnost české fotografie za rok 2017. Zatímco fotografie ze sedmdesátých let snímané ještě před její emigrací do západního Berlína dokumentovaly nevázanou atmosféru utajovaného pražského gay klubu, autorčina přednáška, nebo spíše velmi otevřená zpověď čerpala z knihy *Černé roky* sestavené z jejích soustavných urputných a přechasto i zoufajících a zoufalých deníkových záznamů psaných rukou i objektivem fotoaparátu. Přes všechny šílené zvraty v autorčině divokém životě si člověk z jejích nehledaných slov odnesl posilující pocit, že před ním stojí svobodná, silná a ode všech malicherností oproštěná bytost.

Na důsledky rozpínavosti svobodně vůle člověka projevující se v devastaci přírody, z níž sám vzešel, upozornili dva autoři: letos jediný zahraniční účastník fotofestivalu Novozélandčan **Alan McFetridge** konceptem *Haymaker* varoval před změnami planetárního klimatu, které se nekontrolovatelně projevují rozsáhlými požáry kanadských lesů. K vizuálně nejpůsobivějším patřila kolekce barevných fotografií zvířat žijících v zajetí nebo zdobících už jako vycpaniny lidské příbytky.

Autor **Radek Kalhous** se ryze výtvarnou mluvou a bez zbytečného moralizování pouze velmi jemně dotknul nejednoznačného fenoménu.

Jen nemnoho vystavujících se nad zadaným tématem zamyslelo z filosofického hlediska či jej pojednalo vysloveně abstraktně. K nejzdařilejším patřily kreace **Tomáše Bonharda** nazvané *Flowing Energy*, který na sledování pohybu a interakcí jakýchsi různobarevných světelných molekul demonstroval obecné principy fungování lidské společnosti. Pojmy jako hranice svobody, její přitažlivost či odstředivé a odstředivé síly, které se při pozorování snímků maně vkrádaly do mysli, by se daly snadno přenést i do přírodního mikrosvěta či makrokosmu.

Pomyslným vrcholem všech vernisáží se však stalo zhlédnutí meditativního souboru *Počátek* vytvořeného **Zdeňkem Sokolem**. Jemné portréty kolemplujících lidí kreslené rozptýleným světlem dávaly tušit, že prvopočátkem všeho je v lidském životě sebepoznání prostřednictvím duchovního prozření. Instalaci stejně jako všechny předchozí kolekce s bystrostí sobě vlastní uvedl **Honza Flaška** a kongeniálně hrou na kytaru a zpěvem doprovodil **Jarda Svoboda**, muž mnoha talentů známý především jako frontman kapel Otcovy děti a Traband.

Definitivní tečkou za třináctým Blatenským fotofestivalem se stala přednáška umělkyně **Barbory Bálkové**, která před léty okouzila Blatnou souborem fotografií s názvem *Babičky*. Tentokrát při komentované projekci představila svou nejnovější tvorbu, instalace a sochy, jimiž stále znovu zkoumá úlohu jedince v nesvobodné společnosti, aby dostála povinnosti umělce nemlčet.

A ještě jedno překvapení nakonec. Neformální centrum fotofestivalu doposud bytující v prvním patře na adrese J. P. Koubka 6 sestoupilo letos do přízemí a usídlilo se v nově otevřené Kulturní kavárně Železářství u Šulců. I tento počín úzce souvisí s pojmem svobody: Šulcovi, prarodiče dnešních majitelů podniku, zde za první republiky provozovali rodinné železářství až do doby, než jim ho po únorovém převratu zabrali komunisti. Nyní k radosti místních i přespolních jejich potomci vdechli místu nový a velmi smysluplný život a zároveň ho uchovali jako připomínku doby, kdy těžce nabytá svoboda, v jejíž trvání věřil celý národ, byla záhy na dlouhá desetiletí ztracena.

Závěrem ještě pozvání: Výstavy A. Kratochvíla, O. Škáchy a K. Berndorffové v prostorách blatenského muzea budou přístupné až do 14. října. Můžete se také těšit na komentovanou prohlídku výstav se spisovatelkou Edou Kriseovou začínající v sobotu 13. října ve 14 hodin; následovat bude v 18 hodin autorské čtení v Kulturní kavárně Železářství u Šulců. Soubor fotografií Radka Kalhousa (kavárna) a Jany Hunterové (Infocentrum) bude zájemcům k dispozici až do 4. listopadu.

Pro Blatenské listy napsala začátkem října 2018 Iva Capoušková